

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Pedagogika volného času

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Volný čas dětí a mládeže

Volný čas a životní styl

Specifika volného času dětí a mládeže

Volnému času mladé generace se systematictější pozornost začala věnovat teprve v 19. století.

Dítě více než jen pouhou „zmenšeninou“ dospělého, a že tedy jeho volný čas má své specifické znaky, jimiž se liší od volného času dospělého.

Tato specifika jsou pak mimo jiné východiskem pro to, aby pozitivní potenciál volného času dětí a mládeže byl chráněn a rozvíjen.

Vymezení volného času dětí a mládeže a jeho specifické znaky.

- Zeptáme-li se samotných dětí, co je jejich volným časem, většinou se uchýlí k negativnímu vymezení
 - ▣ - volno mají, když je po škole.

- Často také kladou důraz na svobodu
 - ▣ - „mohu si dělat, co chci“...

Zamysleme se - zavzpomínejte na vlastní dětství a mládí.

- Které povinnosti vám „ukrajovaly“ zvolného času?
- Kolik vám ho pak reálně zbývalo?
- Bylo ho více ve všední dny, nebo o víkendech?
- Vnímali jste jako volný čas třeba návštěvu školní družiny, zájmových kroužků nebo základní umělecké školy?
- Myslíte si, že dnešní děti a mládež mají volného času více, než jste ho měli vy? Nebo ho mají méně?

- Do **prvního bloku** závazných povinností řadíme účast na povinném vyučování ve škole.
- **Druhý blok** rozšířených povinností zahrnuje tři okruhy aktivit:
 - **činnosti spojené se školou** (příprava na vyučování, cesty do školy a ze školy, doučování...),
 - **dále činnosti spojené s biologickou existencí**(jídlo, hygiena, spánek...)
 - **činnosti související se společenskou existencí dítěte** jakožto člena rodiny i dalších sociálních skupin (pomoc v domácnosti, péče o mladší sourozence, zařizování věcí, návštěvy příbuzných a známých...).

- **Třetím blokem** je pak oblast volného času, řadíme tam:
 - chvíle oddychu,
 - rekreaci,
 - zábavu,
 - zájmové aktivity,
 - dobrovolné činnosti,
 - ale třeba také nicnedělání ...

Volný čas dětí a mládeže má svá specifika, jimiž se liší od volného času dospělých. Hájek a kolektiv (2008, s. 68) uvádějí tyto znaky:

- **Rozsah volného času** - děti a mládež mají většinou více volného času než dospělí, některé děti a dospívající ho mají dokonce nadbytek (zároveň ovšem existují také děti, které trpí nedostatkem volného času).
- **Obsah volného času** - vzhledem k věkovým zvláštnostem mladého věku (a i vzhledem k výše zmíněnému většímu rozsahu volného času) jsou volnočasové aktivity dětí a mládeže většinou pestřejší, rozmanitější než aktivity dospělých.

□ **Míra samostatnosti ve volném čase-**

- s přibývajícím věkem je dítě stále více schopno si svůj volný čas organizovat samo a nést za sebe odpovědnost, i u téměř dospělých je dobré se o jejich volný čas zajímat, být jim nablízku, ať již jsme v roli rodičů nebo pedagogů.
- Naproti tomu u dospělých se již předpokládá naprostá samostatnost ve volném čase.
- S posledně jmenovanou charakteristikou souvisí také nezbytnost pedagogického ovlivňování volného času dětí a mládeže (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 68).

-
- **Lépe hovořit** nikoli o nezbytnosti, ale spíše o **možnosti, šanci...**
 - Volný čas totiž představuje pro výchovu obrovský potenciál.

- „Volný čas dětí a mladých lidí oprávněně přitahuje mimořádnou pozornost.
- Pro ně znamená dlouhodobou perspektivu života a výchovy, způsob i šanci na jejich rozvoj a seberealizaci.
- Umožňuje, aby každý příslušník mladé generace poznával, jak ke svému volnému času smysluplně přistupovat dnes i v dospělosti.

Podpora volného času dětí a mládeže

- Dětem je v naší společnosti přiznáváno právo na zvláštní ochranu, jež se týká různých oblastí života dítěte. Jednou z nich je i volný čas.
- **V Úmluvě o právech dítěte, kterou jsme ratifikovali v roce 1991, se hovoří o právu dětí na volný čas a přístup k volnočasovým aktivitám (1989, čl. 31**

□ (1989, čl. 31 v Úmluvě o právech dítěte):

„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající jeho věku, jakož i na svobodnou účast v kulturním životě a umělecké činnosti.

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají a zabezpečují právo dítěte na všestrannou účast v kulturním a uměleckém životě a napomáhají k tomu, aby dětem byly poskytovány odpovídající a rovné možnosti v oblasti kulturní, umělecké, oddechové činnosti a využívání volného času.

- Na základě Úmluvy o právech dítěte i dalších mezinárodních úmluv je odpovědností státu vytvářet podmínky pro rozvoj mladé generace.
- Zároveň stát uznává a podporuje zodpovědnost rodiny a (přiměřeně věku) i zodpovědnost jedince za sebe sama.

- Působení státu ve vztahu k dětem a mládeži, tedy i v oblasti jejich volného času:
- Podpora zahrnuje například vytváření podmínek pro to, aby se mládež mohla podílet na společenském a politickém životě a motivaci jednotlivých skupin dětí a mládeže k činnosti, spadají sem však i různé speciální programy týkající se života mladé generace a podpora nestátních neziskových organizací, jichž jsou děti a mládež členy nebo které s touto cílovou skupinou pracují.

Působení státu ve vztahu k dětem a mládeži, tedy i v oblasti jejich volného času:

- Ochrana „nastupuje vždy tam, kde jedinec není schopen vlastními silami čelit negativně na něj působícímu prostředí a některým společenským jevům“.
- Zde stát spolupracuje s mnoha institucemi a organizacemi.
- K podpoře a ochraně dětí a mládeže stát využívá zejména nástroje: právní normy; ekonomické nástroje; aplikace výzkumné činnosti; účelný informační systém; komplexní personální politika.

- Aktuální pohled na volný čas dětí a mládeže u nás v posledních třiceti letech došlo v oblasti volného času dětí a mládeže k řadě výrazných změn.
- Svou činnost po roce 1989 obnovila nebo zahájila nejrůznější občanská sdružení, jež obohatila stávající nabídku etablovaných typů zájmových institucí.
- Možnosti volnočasových aktivit se rozšířily a diferencovaly.
- Nově nabytá svoboda otevřela dveře pravdě a pozitivním hodnotám, umožnila však také nárůst výskytu sociálně patologických jevů mezi dětmi a mládeží.

- Mladá generace přejímá hodnoty celé společnosti, je proto bohužel přirozené, že i ve volném čase děti a mládeže se projevuje materialismus, individualismus a pohodlnost.
- Svou roli sehrává i krize rodiny a razantní vývoj moderních informačních a komunikačních technologií a masmédií.

- Hájek a kolektiv (2008, s. 8) uvádějí tři možné podoby postojů, které dnešní děti a mladí zauímají ke svému volnému času a k možnostem volnočasových aktivit:
- **„na zhodnocování svého volného času jsou plně zainteresováni**, uspokojují své zájmy a využívají podněty, které přicházejí od nich samých nebo z různých prostředí;
- **s volnočasovými aktivitami a institucemi vstupují do příležitostných** podnětných vztahů, ale také do menších či zásadnějších konfliktů, jež žádoucí vyznění těchto aktivit oslabují nebo přímo vylučují;

- **pozitivní volnočasové aktivity je vůbec neoslovují a nemotivují, takže k nim zůstávají hluchí a ke své škodě se s nimi míjejí“.**

Problémy, které se týkají volného času dětí a mládeže, jsou velmi diferencované.

- Setkáváme se s různými protipóly a paradoxy
- ... Jsou děti, které **mají nadbytek volného času a nevědí, jak jej využít**, protože se o ně nikdo nezajímá, jejich rodiče se nestarají o to, jak svůj čas tráví.
- Naopak přibývá dětí, jež **jsou přetěžovány svými ctižádostivými rodiči**, případně jejich rodiče na ně nemají dostatek času, takže tyto **děti tráví celé dny ve výchovných institucích**.
- Někdy **pak mají pocit, že opravdového volna mají nedostatek**.

- V řadě obcí najdeme děti, které by se rády věnovaly nějaké volnočasové aktivitě, rozvíjely svůj zájem či nadání, ale nemohou, protože v blízkosti jejich bydliště taková **možnost vůbec není**.
- Na druhé straně stojí někteří mladých z měst, kteří mají **nepřeberné množství volnočasových institucí**, kroužků či sportovních oddílů na dosah ruky, ale nemají zájem tyto možnosti využít, raději tráví svůj volný čas u počítače nebo bezcílným bloumáním po nákupních centrech.

- V souvislosti s tím, jak se naše společnost v posledních letech ekonomicky diferencovala, jsou děti, pro které je z finančních důvodů mnoho volnočasových aktivit zcela **nedostupných**.
- Naopak je ale také mnoho dětí, které netrpí tím, že by jejich rodiče neměli dost peněz, ale tím, že si na ně nenajdou čas. A své pocity viny pak tito rodiče vykupují třeba i tím, že svým dětem koupí a zaplatí prakticky cokoliv.

Počítače, chytré telefony, tablety...

- pro dnešní děti nejsou moderní technologie pouhým zábavným doplňkem nebo snad prostředkem k učení.
- Jsou pro ně prostorem, kde hledají informace, zábavu i přátelství, kde se odehrává jejich život a kde svůj život i sebe sama sdílí s druhý.

Masmédia mají rovněž významnou funkci rekreativní a komunikativní.

- Ve vztahu k volnému času mohou masmédia sloužit například jako dobrý zdroj inspirace.
- Volný čas je také jedinečnou příležitostí k tomu, abychom s dětmi o médiích mluvili a jejich postoj k nim kultivovali.

Moderní technologie a mladí - masmédia

□ klady a zápory

- Často nízká úroveň nejen estetická, ale především mravní.
- Mediální sdělení mohou být nepravdivá nebo neobjektivní a jsou to mimo jiné právě děti a mladí lidé, kteří snadno podléhají manipulaci.
- Negativní účinky agresivity zobrazované v médiích již byly vícekrát dokázány.

- Nadměrný konzum mediálních sdělení, ať jsou již jakéhokoliv typu, může otupit citlivost a tvořivost dospělého člověka, tím spíše dítěte.
- Dopady na zdraví
- Děti, jež u počítače nebo před televizí tráví většinu svého volného času, mají nejen větší sklony k obezitě, ale dochází k celkovému zhoršení jejich pohybových schopností a dovedností.

Sociální sítě

- V sobě skrývají mnohá nebezpečí.
- Děti budou zvyklé navazovat vztahy a komunikovat virtuálně, ale ne reálně, že své emoce budou umět dát najevo pouze pomocí emotikonů a že zůstanou ve svých přátelstvích jen na povrchu.
- jsou také prostředím, kde se odehrává často brutální virtuální šikana.
- děti, které nejsou opatrné v tom, co na sebe na internetu prozrazují, jsou navíc ohroženy sexuálními devianty a násilníky.

Sociální sítě.

- Ochránit je před všemi těmito nebezpečími není vždy snadné, zvláště když dospívají a jsou pod velkým tlakem vrstevnické skupiny.